

ІДІОСИНКРАТИЧНІ РИСИ ПРОМОВИ АДВОКАТІВ ЗАХИСТУ (ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТ)

Данильченко К.

(Горлівський інститут іноземних мов

ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет")

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Пожидаєва Н. П.

Термін "мовна особистість" в лінгвістиці вивчається як система "особистісних" феноменів (В. В. Красних), мовна та мовленнєва особистість (Ю. Є. Прохоров), етносемантична особистість (С. Г. Воркачов), елітарна мовна особистість (О. Б. Сиротиніна), мовна особистість західних та східних культур (Т. І. Снітко), словникова мовна особистість (В. І. Карасик), емоційна мовна особистість (В. І. Шаховський), національно-мовна особистість (О. М. Біляєв), тощо. Дослідженням цього поняття також займаються російські лінгвісти, такі як О. О. Леонтьєв (людина, яка говорить), Г. І. Богін (людина як носій мови) і Ю. М. Караулов, який запропонував рівневу модель мовної особистості з орієнтацією на художній текст. В лінгвістиці мовна особистість вивчається в декількох аспектах: психолінгвістичному (Л. С. Виготський), когнітивному (О. С. Кубрякова), соціолінгвістичному (Т. В. Кочеткова), лінгвокультурологічному (В. А. Маслова, В. І. Карасик) та лінгводидактичному (М. Д. Голєв).

Особлива увага приділяється поняттю "професійної культури", яке широко розглядається багатьма науковцями, зокрема А. А. Баталовим, А. Н. Бистровою, І. Ф. Ісаєвим, Ф. Н. Щербаком, Ю. К. Черновою та ін. Вони вважають, що професійна культура є певною культурою людини, яка відображає ступінь її володіння спеціальними теоретичними знаннями та практичними вміннями виконання визначеного виду діяльності, що здійснюється нею на основі сформованої системи певних ціннісних та духовно-моральних орієнтирів. Професія і культура тісно і постійно між собою взаємодіють і один без одного існувати не можуть. Відповідно професія, з'єднуючись з загальнонародською культурою, породжує таке соціальне явище, яке називається "професійна культура". Означене поняття набуває дедалі більшого значення, оскільки дозволяє визначити не лише загальнокультурний рівень особистості, а й ступінь володіння специфічними знаннями й навичками, характерними для представника тієї чи іншої професії.

Окремий інтерес представляє потрактування словосполучення "професійна культура" як системи, що включає в себе професійну свідомість, сукупність поведінкових стереотипів, набутих у певному професійному середовищі (культура лікаря, юриста, викладача, тощо). В даному випадку термін конкретизується та звужується до поняття "субкультури", оскільки включає в себе характеристики (система атрибутів, цінностей, норм поведінки, особливостей способу життя, форми повсякденного дискурсу, та ін.), притаманні виключно конкретній професійній групі.

В межах адвокатської сфери діяльності професійна культура розглядається як культура, яка базується на теоретичних юридичних знаннях та практичних навичках особистості, її духовно-етичних принципах та соціальних почуттях. Професійну культуру адвокатів характеризує низка специфічних категорій, серед яких можна виокремити такі: "професійна орієнтація, професійне самоутвердження, професійна майстерність, талант, соціальні почуття, професіоналізм, продуктивна діяльність, тощо" [1]. Невід'ємною частиною категорії професіоналізму є чітко поставлена адвокатська промова та взагалі мова юриста у широкому розумінні, яка відображає рівень правових знань, навички спілкування та загальну культуру особистості. Судова промова є сильним та могутнім знаряддям адвоката захисту, яке допомагає йому досягти своєї основної мети, а саме переконливо та аргументовано вплинути на суд і таким чином довести правоту свого підопічного та виграти справу. Наскільки вдалою та влучною буде ця промова залежить безпосередньо від рівня професійної культури адвоката, а також від навичок красномовства, якими він оперує.

Специфічною адвокатську промову робить певний спектр негласних правил та прийомів, за допомогою яких вона стає більш емоційною та переконливою. Перш за все це відносно чітка структурно-логічна побудова промови, яка реалізується завдяки дотриманню таких етапів: "а) вступна частина; б) аналіз фактичних обставин справи; в) аналіз юридичної сторони обвинувачення; г) характеристика особистості підсудного; д) аналіз причин і умов, що сприяли скоєнню злочину; є) заключна частина" [2]. Слід зазначити, що кожен з названих етапів, підпорядковуючись суворій логіці міркувань, повинен бути аргументовано пов'язаний один з одним. Завдяки цій послідовності захисна промова адвоката стає зрозумілою слухачам та здатна підвести їх до необхідних висновків.

Разом з цим, ідіосинкратичність адвокатської промови полягає у використанні в ній спеціальної юридичної термінології та кліше. Ця загальноновизнана юридична лексика є типовою для мовного дискурсу адвокатів, бо за її допомогою він стає більш нормованим. Так, наприклад, частотним є використання термінів, що мають особливе юридичне значення, таких як *кодекс / law-book, угода / agreement, алібі / alibi, конфіскація / condemnation, вирок / sentence, судовий процес / litigation, позов / lawsuit*, тощо [3, 4]. Окрім цього, у промовах адвокатів нерідко присутні такі дієслівно-іменні кліше, як *пред'явити звинувачення / to indict, визначити міру покарання / to determine the penalty, порушувати справу / to sue for, відшкодувати збиток / to make amends, виносити вирок / to condemn*, та ін. [3, 4]. Лексика юридичного характеру, яка регулярно використовується у судовій промові, сприймається як закономірне явище та сприяє впорядкованості комунікативної діяльності адвокатів.

Також для адвокатської промови є характерним використання деяких стилістичних засобів та прийомів. До таких можна віднести риторичні питання, метафори, фразеологізми, синтаксичні антитези, порівняння, анафори, та градації. Їх використання здебільшого спрямоване на надання промові більшої переконливості, конкретики та експресивності, а разом з цим і чіткішого тлумачення адвокатом певної думки.

Таким чином, особливість / ідіосинкратичність промови адвокатів захисту полягає в низці характерних для неї ознак, таких як специфічна структура побудови промови, використання загальноновизнаної юридичної термінології та кліше, а також певних стилістичних засобів та прийомів.

1. Сливка С. С. Юридическая деонтология. Учебное пособие / С. С. Сливка. – К. : Атика, 2008. – 296 с. – Режим доступа: [<http://banauka.ru/45.html>]
2. Шиханцов Г. Г. Юридическая психология. Учебник / Г. Г. Шиханцов. – Мн.: Зерцало, 2006. – 272 с. – Режим доступа: [http://edu.grsu.by/books/ur_psih/index.php/razdel-5-psikhologiya-advokatskoj-deyatelnosti-po-ugolovnym-delam/glava-4-psikhologiya-deyatelnosti-advokata-v-sude/2-zashchititelnaya-rech-advokata]
3. Grisham J. The King of Torts / John Grisham. – Doubleday, 2003. – 376p.
4. Grisham J. The Partner / John Grisham. – Doubleday, 1997. – 412p.

Перекладацькі інновації: матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 13–14 березня 2014 р. / редкол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – 172 с.